IMERSIVITATE ȘI FOCALIZARE: ELEMENTE ALE EDULINGVISTICII ÎN RLS

IMMERSIVITY AND FOCUS: ELEMENTS OF EDULINGVISTICS IN RFL

CZU: 81`34:37 **https://doi.org/10.59295/spd2024u.22**

Marcel BÂLICI,
Universitatea de Stat din Moldova
Mădălina BÂLICI,
Instuția Publică Liceul Teoretic „Traian” din Chișinău;
Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat. *Lucrarea își propune să elucideze rolul INOVATOR al abordării aspectuale a resursei didactice – Agenda fonetică. Inițial, se vor prezenta elementele fundamentale ale conceptualizării ideatice a documentelor aferente, indispensabile teoretizării procesului de studiu. Articolul se referă la abordarea de ansamblu în elaborarea modelului pedagogic de studiu RLS – paradigma constructivistă. Elementele de reflexivitate, conștientizare și asumare ale multiplelor părți participante la actul de învățare se reflectă în structurile procesului de învățare: etapizare/ algoritmizare/ reflexivitate. Un element–cheie al lucrării este referirea la modelele de învățare a vorbirii (SML) în raport cu structuri adaptate ale corpusului gramatical, ca o modalitate de prezentare cu un caracter generalizator, clasificator și integrativ al informației. Prezentarea grafică a informației, o altă sursă relevantă a învățării, din perspectiva gramaticii valențiale este o altă modalitate de valorificare a valențelor sistemului fonetic în studiul RLS. Așadar: metoda etapizării și algoritmizării ca proces al învățării, corpusul gramatical ca reflectare al studiului sistemic și sistematic, asigurarea nivelului înalt de reflexivitate prin intermediul graficilor derivate de gramatica valențială sunt elementele combinatorii INOVATOARE ale instrumentului fundamental de lucru - Agenda fonetică.*

Bineînțeles, se va prezenta și aspectul praxiologic de cercetare și implementare a celor trei faze ale experimentului didactic. Pornind de la realitatea experiențială, putem afirma, cu certitudine, că astfel de cercetări contribuie la formarea și consolidarea competenței fonetico -fonologice ale utilizatorului și asigură durabilitatea și calitatea studiului.

Cuvinte-cheie: *Agendă fonetică, competență fonetico- fonologică, repetiție regresivă și secvențială, gramatică valențială, corpus gramatical.*

Summary. *The paper aims to elucidate the INNOVATIVE role of the aspectual approach to the educational resource – the Phonetic Agenda. Initially, the fundamental elements of the ideatic conceptualization of the related documents, indispensable for theorizing the study process, will be presented. The article refers to the overall approach in developing the pedagogical study model RLS – the constructivist paradigm. The elements of reflexivity, awareness, and assumption of the multiple participants in the learning act are reflected in the structures of the learning process: staging/algorithmization/reflexivity. A key element of the paper is the reference to speech learning models (SLM) in relation to adapted structures of the grammatical corpus, as a way of presenting information with a generalizing, classifying, and integrative character. The graphical*

presentation of information, another relevant source of learning from the perspective of valency grammar, is another way of utilizing the potentials of the phonetic system in RFL study. Thus: the method of staging and algorithmization as a learning process, the grammatical corpus as a reflection of systemic and systematic study, ensuring a high level of reflexivity through graphics derived from valency grammar, are the INNOVATIVE combinatorial elements of the fundamental working tool – the Phonetic Agenda.

Of course, the praxiological aspect of research and implementation of the three phases of the didactic experiment will also be presented. Starting from experiential reality, we can affirm with certainty that such research contributes to the formation and consolidation of the phonetic-phonological competence of the user and ensures the sustainability and quality of the study.

Keywords: *Phonetic Agenda, phonetic-phonological competence, regressive and sequential repetition, valency grammar, grammatical corpus.*

INTRODUCERE

Delimitări terminologice ale elaborării instrumentarului fonetic complex

Fără îndoială, un element fundamental al instruirii actuale este calitatea și /sau durabilitatea acesteia. Studiul RLS este un compartiment al studierii limbii materne ca limbă străină și la etapa multiplelor oportunități utilizatorul conștientizează utilitatea și valoarea studiului RLS, iar cadrul didactic înțelege, în mod plenar, importanța unor paradigme de învățare, a unor modele de studiu care corespund exigențelor de bune practici, strategiilor care asigură eficiență învățării. Astfel, lucrarea propune modalitatea de abordare a procesului de învățare din perspectiva paradigmei constructiviste. Lucrarea va detalia acest concept printr-o viziune dual a structurilor etapizate stratificate de învățare și a modelului algoritmizat de conceptualizare a modelului acțional pentru realizarea proiectului de studiu complex.

Deoarece elementul cognitiv este complex, prin esența sa, se referă la sistemul fonetic al celor două limbi studiate: materna și RLS, putem conchide că este nevoie de un model de „clasificare și păstrare” a informației, astfel încât funcționalitatea acestuia să fie evidentă. Prin urmare, am propus descrierea corpusului gramatical deoarece acesta este într-o strânsă combinare cu valorificarea valențelor sistemului fonetic pentru formarea și consolidarea competenței fonetico- fonologice, și, prin urmare, fundamentarea competențelor lingvistice și de comunicare. Am putea concluziona, indubitabil, comodelul de învățare a vorbirii (SML) realizat prin intermediul Agendei fonetice, care se bazează pe ELEMENTUL INOVATOR AL CONEXIUNII CU PRINCIPIILE GRAMATICII VALENȚIALE, reprezintă o sursă sigură de eficientizare a învățării. Integrarea plenară a utilizatorului în mediul lingvistic RLS, contribuie la menținerea motivației de studiu izvorâtă din confortul psihologic, generat de propriul progres în tandem cu traseul eficient al învățării.

Câteva modele de itemi propuși descriși de Dicționarul de edulingvistică de P. Balboni, reprezintă și elemente ale strategiei didactice adaptate studiului RLS.

MATERIALE ȘI METODE

Polifonii didactice: între abordare metodologică și instrumentar complex

Se propun două tipuri de activități axate pe repetiție: regresivă și segmentală. Repetiția regresivă constă în audierea unei fraze sau baze de stimuli auditivi, pe care încearcă să-i reproducă prin repetiție, în mod fragmentar de la elementele de grafem / fonem sau sunet fonic, receptare / producere, la îmbinări fonice-silabe sau unități de pronunție combinate, lexeme și, ulterior, enunțuri: propoziții sau fraze. Etapa următoare pentru realizarea activității de repetiție regresivă se va referi la proximitatea fonemului exersat de unii diftongi ascendenți, descendenți și de triftongi. Baza de date a itemilor aferenți va fi continuată de sintagme, iar, ulterior, pot fi aplicate principiile gramaticii valențiale. Modelul propus de P. Balboni este relevant din această perspectivă: „... Elevul ascultă și repetă un enunț în limba străină care a fost segmentat (în context, a se vedea activitățile propuse anterior. n.n) în segmente, pornind de la ultima parte de pronunție exersată, astfel, după același model, se reconstituie întregul enunț (de exemplu: cu mine?, la cinema cu mine?, vii la cinema cu mine? (1).

Este momentul în care sunt congruente ideatic următorii termeni didactici: structuri stratificate ale învățării, corpusul gramatical și gramatica valențială. Delimitarea teoretică a conceptului de structuri stratificate a învățării este asociată realizării unui algoritm de învățare centrat pe constructivitatea sarcinilor de studiu cu un nivel ascendent de complexitate. Corpusul gramatical face referire, în opinia generalizatoare a Elisei Corino, la:„ Corpusul de cercetare a învățării... pentru formularea regulilor referitoare la norma lingvistică este importantă observarea fenomenelor lingvistice în diverse contexte de comunicare. Testarea și validarea ipotezelor, din punct de vedere științific, se realizează, exclusiv, în baza unui mare număr de date și fenomene lingvistice și conexe. Concluziile referitoare la un fenomen lingvistic au un caracter generalizator din perspectiva conținutului, dar și a diverselor perspective de comunicare”(2). Astfel, instrumentul fundamental în cadrul atelierului fonetic va cuprinde o multitudine de itemi care vor permite utilizatorului să identifice modalitatea de manifestare a normei literare și s-o observe în diverse moduri de expunere în cadrul circumstanțelor de comunicare diferite.

Un alt termen, care este oportun a fi definit în acest context, este gramatica valențială. Cu referire la cercetătorul italian Serianni, Fiorella Nicolini și Maria Silvia Rati, în articolul „L”applicabilita della grammatica valenziale ai diverse contesti scolastici: opinione e proposte di linguisti e insegnanti” (3). „Discrepanța susceptibilă, existentă dintre noțiunea de valență și concretețea textului (discursului-n.n.) poate, așadar, depăși arealul de interes al utilizatorilor – afirmă Serianni, deoarece ei sunt în măsură să abordeze modalitatea de studiu al gramaticii din punct de vedere problematizat și pot stabili, în baza conștiinței de vorbitor nativ (n.n. în cazul utilizatorilor de RLS, funcționează un algoritm mai complex, dar care aplică același principiu al utilizării conștiinței fonetico- fonologice) dacă un enunț funcționează sau nu funcționează (n.n. Se manifestă ca o resursă funcțională în actul integrator al comunicării), reflectarea asupra modalității

de funcționalitate lingvistică este un element fundamental în educația lingvistică, se remarcă o descreștere a ponderii teoretice a sarcinilor realizate de utilizator și: abordarea taxonomică, necesitatea de a reflecta la procesele funcționale ale limbii și a se evită sarcinile de memorare (3, p.6). Din aceeași lucrare menționată anterior am remarcat (3, p11) graficul, după modelul lui Morgese, în arealul conceptual valențial. Și în perspectivă descriptivă, graficul respectă principiul de liant al elementului verbal în enunț și, la prima etapă sunt utilizate lexeme care răspund la întrebări de genul: cine?, cui?, pentru cine?, cu ce?, de ce? etc. La etapa a doua se propune utilizarea complementelor circumstanțiale: când?, unde?, cum? etc...; la etapa a treia sunt propuse a se utiliza și expresiile ca manifestare a formelor fixe de exprimare (Italiano a scuola, 2023/5, Bologna, disponibilă pe -https://doi.org/10.6092/issn.2704-8128/v5-n1-2023, consultat în data de 12 iunie, 2023). Această resursă didactică este o oportunitate clară de manifestare și relevare a metodei de repetiție segmentală.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Aspecte praxiologice ale cercetării.

Cercetarea a avut drept obiectiv fundamental relevarea traseului acțional de realizare a etapelor de formare/ consolidare a dexterităților de distingere între diverse foneme cu un grad mai mare sau mai mic de similitudine, formarea/consolidarea abilităților de receptare și pronunție /producere a unui fonem sau grup de foneme și reprezentarea acestora în mod grafic. Următorul obiectiv esențial cercetării face referire la formarea competenței fonetice, care din perspectiva cercetătorului lingvist Al. Rosetti (4, 48 TEZA) se va limita la etapa segmentală și intersegmentală a studiului valențelor fonetice, în general, și al învățării RLS, în mod special. Formarea/ menținerea și manifestarea competenței fonologice este un alt obiectiv de bază al cercetării, care a urmărit aplicarea competenței fonetice la nivelul circumstanțial fonetic suprasegmental, astfel competența fonetică prin complexitatea aplicării în diverse contexte de comunicare a devenit o competență fonologică. Bineînțeles, lucrarea nu-și propune să expună și modalitățile de evaluare/ manifestare a conștiinței fonologice, dar face parte dintr-un corpus de cercetare a domeniului fonetic în RLS, element esențial al formării și consolidării competenței lingvistice și de comunicare.

Etapa de realizare a cercetării este februarie, 2023 și iunie, 2024. Contextul realizării cercetării. În experimentul didactic au fost implicați 56 de studenți străini, în cadrul USM.

Descrierea etapelor de cercetare.

I. Faza pre-experiment a constat în :

Stabilirea obiectivelor de cercetare.

Formularea principiilor de formare a grupurilor participante la experimentul didactic: grup omogen și grup neomogen.

Determinarea nivelului de similitudine fonetică prin compararea sistemelor fonetice ale limbii materne și limbii studiate.

Elaborarea instrumentarului metodologic, în vederea stabilirii situației inițiale din perspectiva aspectelor fonetice.

Interpretarea statistică a datelor generate de aplicarea instrumentarului de evaluare.

Interpretarea calitativă a datelor generate de aplicarea instrumentarului de evaluare.

Formularea concluziilor și recomandărilor pentru etapa experimentului didactic.

Din perspectiva metodelor de cercetare am utilizat repetiția regresivă și repetiția segmentală, exercițiul punctual, fișa metacognitivă, registrul dual (pentru scriere sau pronunție orală, fiind o resursă electronică prin intermediul căreia utilizatorul are posibilitatea de a compara pronunția sau scrierea unui lexem cu pronunția sau scrierea cuvântului propusă de cadrul didactic). Metodele de evaluare au fost testul complex -integrator, care a avut drept principiu de evaluare gradul de apropriere fonetică a sistemului vocalic și consonantic în RLS, dar și perceperea importanței și căilor de valorificare a valențelor formative ale acestora în cadrul manifestării generale a competenței de comunicare.

II. Faza experimentului didactic a constat în aplicarea celor două instrumente indispensabile cercetării modelului de valorificare a sistemului fonetic în studiul RLS: Agenda fonetică și Fișa de observare (instrumente descrise detaliat în cadrul compartimentului relativ la metodologie).

III. Etapa post-experimentală constă în:

a. Colectarea și interpretarea prin comparare a datelor din etapa pre experimentală și experimentală. Interpretarea statistică va ține cont de tipul grupului de participați (grup omogen sau neomogen), apropierea prin diverse niveluri de similitudine ale sistemelor fonetice ale limbii materne și limbii române.
b. Interpretarea calitativă a datelor post experiment prin stabilirea gradului de impact al aplicării instrumentarului de studiu propus:

Determinarea punctuală a aspectelor care au avut un nivel de influență mai mare sau mai mic.

Retușarea discrepanței de interpretare prin completarea fișelor metacognitive și comunicării individuale.

Interpretarea discrepanțelor dintre indicii valorici la două puncte temporale, din perspectivă punctuală (fiecare element al sistemului vocalic, diftongii ascendenți și descendenți, triftongii, grupurile de sunete cu un grad sporit de dificultate în pronunție// ge, ghe, gi, ghi, ce, ci, che, chi//, fiecare element al sistemului consonantic, grupurile de 2, 3, 4 consoane în cadrul aceluiași lexem).

Compararea rezultatelor interpretării pe grupul omogen și cel neomogen, și interpretarea discursivă a prezumtivelor cauze care au generat discrepanțe ale indicilor valorici mai mici sau mai mari.

Formularea concluziilor și recomandărilor.

Fără îndoială, lucrarea este un ecou al unui deceniu de cercetare, interpretare a patrimoniului cognitiv tematic deja existent, dar și experimentare a diverselor abordări de studiu al valorii fundamentale a sistemului fonetic RLS, care, fără îndoială, este osatura competenței de comunicare, exprimare și integrare plenară a utilizatorului în mediul societal.

CONCLUZII

1. Studiul RLS este eficient în cazul valorificării valențelor sistemului fonetic.
2. Formarea și consolidarea competenței fonetice se realizează prin recuperare fonică din perspectivă acțională și etapizat din perspectiva structurii metodologice.
3. Monitorizarea și evaluarea progresului în studiul RLS se reflectă într-un mod sistemic, sistematic, generalizator, clasificator și eficient în modelul Corpusului Gramatical.
4. ELEMENTUL INOVATOR al corelării dintre Agenda fonetică și gramatica valențială este foarte util și asigură un nivel înalt al discrepanței dintre indicii valorici versus competența fonetico-fonologică în diverse etape temporale.

RECOMANDĂRI

1. A se elabora un sistem de fișe de lucru pe compartimentele sistemului fonetic derivate din principiile de învățare ale gramaticii valențiale.
2. A integra fișele de lucru elaborate în Modelul de Învățare a Vorbirii (SML; Flege,J. E; Strah, L (5)).
3. A propune diverse ,,modele arhitectonice ”ale strategiei didactice centrate pe SML, corpusul gramatical și graficul-fișă pentru diverse verbe-liant, pornind de la formarea competenței fonetico-fonologice.
4. A adapta documentele de referință pentru a asigura aplicarea constantă a instrumentarului de formare/ menținere și evaluare.

REFERINȚE

1. *Dizionario di linguistica educativa, P.BALBONI (coord),SAIL,VOL.27, Veneția, 2024*
2. CORINO. E. I corpora di apprendenti nella didattica dell italiano LS/L2. În: Italiano a stranieri. Veneția: Edizioni Edilingua, nr. 32, 2022
3. FIORELLA. N , RATI. Maria Silvia . ,,L”applicabilita della grammatica valenziale ai diverse contesti scolastici: opinione e proposte di linguisti e insegnanti” În: https://italianoascuola.unibo.it/article/view/19528/17793 (consultat în data de 14.06.2024)
4. ROSETTI. A., LĂZĂROIU. A. Introducere în fonetică. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1982. 256 p.
5. STRAH.. L. Limba română pentru studenții străini. Chișinău, 1998. 88 p.